

## 68 DİRENİŞİNE DARBE: 12 MART

1969 seçimlerinden Adalet Partisi (AP) tek başına iktidar olarak çıkmış ancak, Demokrat Partililer'in siyasal haklarının iadesi konusunda çıkan görüş ayrılığı partiden büyük bir grubun kopmasına neden olmuştu. Bu arada 1960'lı yılların ortalarında başlayan gençlik muhalefeti toplumun tümüne yayılmış ve 1970'lerin başında nitelik değiştirmişti. Sendikalar için hazırlanan yasa tasarısına karşı 15-16 Haziran 1970'de gerçekleştirilen işçi eylemleri de bu değişimin somut örneği olmuştu.

İşte 12 Mart darbesi bu ortamda meydana geldi. Muhtıranın ardından Demirel hemen istifa ederken, Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay ordunun görevini yaptığını deklare etti. Ana muhalefet partisi CHP lideri İsmet İnönü ise başbakanın istifasının demokratik bir istifa olduğunu söyledi.

12 Martçıların ilk önemli icraatı ordu içinde geniş bir tasfiye yapmak oldu. Ardından 1961 Anayasası'nın öngördüğü temel hak ve özgürlüklere önemli kısıtlamalar getirilen olağanüstü bir döneme girildi.

Hükümet, 26 Nisan'da sol muhalefeti tamamen sindirmek amacıyla İstanbul, Ankara ve İzmir'in de bulunduğu illerde sıkıyönetim ilan etti ve hemen ardından geniş çaplı tutuklamalar başladı. Sıkıyönetim komutanlıkları çeşitli derneklerin faaliyetlerini durdururken, bazı gazetelerin yayımına geçici bir süre için yasak koydu.

### ***Elrom Kaçırılıyor***

17 Mayıs'ta İsrail'in İstanbul Başkonsolosu Efraim Elrom Mahir Çayan'ın önderliğini yaptığı Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi tarafından kaçırıldı. Olay üzerine Başbakan Yardımcısı Sadi Koç'ın radyoda okuduğu hükümet bildirisinde, Elrom'un derhal serbest bırakılmaması halinde bu eylemi düzenleyen örgüte uzaktan yakından ilişkisi bulunan herkesin tutuklanarak sıkıyönetim komutanlıklarına teslim edileceği, başkonsolos öldürüldüğü takdirde de idam cezası öngörülen geriye yürütmeli yasalar çıkarılacağı açıklandı.

Bu arada güvenlik güçleri yaygın bir tutuklama dalgası başlattı. Aralarında çok sayıda gazeteci, sendikacı ve öğretim görevlisinin de bulunduğu sol görüşlü binlerce kişi gözaltına alındı.

### ***Operasyonlar***

Bu arada Elrom olayıyla ilgili olarak aranan Cihan Alptekin ve Tayfun Cinemre Tekirdağ'da yakalandı. 31 Mayıs'ta da Adıyaman'daki Nurhak Dağı'nda Sinan Cemgil, Kadir Manga ve Alpaslan Özdoğan öldürüldü. 1 Haziran'da Elrom'un kaçırılarak öldürülmesi olayına karıştıkları gerekçesiyle aranan Mahir Çayan ve Hüseyin Cevahir, bir binbaşının kızını rehin alarak İstanbul Maltepe'de bir eve sığındılar.

Eve operasyon düzenlendi. Hüseyin Cevahir öldürülürken, Mahir Çayan yaralı olarak yakalandı. 16 Temmuz'da Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının, 16 Ağustos'ta da Mahir Çayan ve arkadaşlarının yargılanmasına başlandı.

## ***İdamlara Onay***

10 Ocak 1972'de Askeri Yargıtay; Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın idam kararını onayladı. 19 Şubat'ta İstanbul Fındıkzade ve Arnavutköy'de düzenlenen operasyonlar sonucunda Mahir Çayan'la birlikte firar edenlerden Ziya Yılmaz yaralı olarak yakalandı. Ulaş Bardakçı öldürüldü.

Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının idamlarını engellemek için Ünye NATO Hava Üssü'nde görevli 3 İngiliz teknisyen Mahir Çayan ve arkadaşları tarafından kaçırıldı. 30 Mart'ta Niksar'ın Kızıldere köyünde aralarında Çayan'ın da bulunduğu 10 devrimci öldürüldü. Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan 6 Mayıs'ta idam edildi. Bu arada genelkurmay başkanlığını devralıp cumhurbaşkanı seçilebilmek için bu görevinden istifa eden Faruk Gürler'in cumhurbaşkanı olma girişimi sonuçsuz kaldı. Korutürk'ün cumhurbaşkanı seçilmesinden sonra başbakanlığa atanan Narin Talu 14 Ekim 1973'te seçime gitti. İsmet İnönü, 6 Mayıs'ta yapılan CHP 5. Olağanüstü Kurultayında seçimi kaybedince, bu göreve 14 Mayıs'ta Bülent Ecevit seçildi.

## ***12 Mart Muhtırası***

GENELKURMAY Başkanı Orgeneral Memduh Tağmaç, Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Faruk Gürler, Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Muhsin Batur ve Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Celal Eyiceoğlu'nun imzasını taşıyan muhtıra:

- 1- Parlamento ve hükümet, süregelen tutum, görüş ve icraatlarıyla yurdumuzu anarşi, kardeş kavgası, sosyal ve ekonomik huzursuzluklar içine sokmuş, Atatürk'ün bize hedef verdiği uygarlık seviyesine ulaşmak ümidini kamuoyunda yitirmiş ve anayasanın öngördüğü reformları tahakkuk ettirememiş olup, Türkiye Cumhuriyeti'nin geleceği ağır bir tehlike içine düşürülmüştür.
- 2- Türk milletinin ve sinesinden çıkan Silahlı Kuvvetlerimin bu vahim ortam hakkında duyduğu üzüntü ve ümitsizliğini giderecek çarelerin, partilerüstü bir anlayışla meclislerimizce değerlendirilerek mevcut anarşik durumu giderecek anayasanın öngördüğü reformları Atatürkçü bir görüşle ele alacak ve inkılap kanunlarını uygulayacak kuvvetli ve inandırıcı bir hükümetin demokratik kurallar içinde teşkili zaruri görülmektedir.
- 3- Bu husus süratle tahakkuk ettirilemediği takdirde, Türk Silahlı Kuvvetleri kanunların kendisine vermiş olduğu Türkiye Cumhuriyeti'ni korumak ve kollamak görevini yerine getirerek, idareyi doğrudan doğruya üzerine almaya kararlıdır. Bilgilerinize.

## **Halkın Gazetesi – BirGün**

**11 Mart 2007**